

Finanse publiczne

Doc. dr Marek Grzybowski

październik 2019

Katedra Prawa Finansowego

Pojęcie finansów publicznych

Nie jest rozumiane jednakowo:

- zasoby pieniężnych, które są gromadzone i wydatkowane przez państwo lub samorząd terytorialny
- stosunki społeczne powstające i realizowane w procesach pobierania dochodów i dokonywania wydatków
- dział prawa regulujący uprawnienia i obowiązki w zakresie gromadzenia i wydatkowania środków publicznych

Finanse publiczne

- należą do zjawisk pieniężnych
 - nie istnieją w gospodarce naturalnej, gdzie nie ma pieniądza
 - zakres węższy, gdyż pieniądź spełnia różne funkcje np. miernika wartości
- mają charakter dwustronny
 - związane z gromadzeniem i wydatkowaniem środków pieniężnych oraz planowaniem, ewidencją, sprawozdawczością i kontrolą
- mają charakter obiektywny i dynamiczny.

Nie mają jednorodnego charakteru

- Rozpadają się na:
 - przychody i wydatki pierwotne
 - przychody i wydatki wtórne lub redystrybucyjne
 - przychody i wydatki emisyjne lub kredytowe

Finanse publiczne obejmują:

- głównie przychody i wydatki redystrybucyjne,
- częściowo przychody i wydatki emisyjne,
- uzupełniająco przychody i wydatki pierwotne

Finanse prywatne obejmują:

- finanse prywatne sensu stricto (osób fizycznych, gospodarstw domowych, przedsiębiorców prywatnych,
- finanse zrównane z prywatnymi (banków i przedsiębiorstw państwowych, z wyjątkiem centralnego banku państwa)
- finanse grupowe (stowarzyszeń, fundacji, partii politycznych)

Finanse publiczne obejmują:

- finanse państwa
- finanse jednostek samorządu terytorialnego
- finanse zakładów publicznych
- operacje banku centralnego

Zadanie publiczne

- Pojęcie zadania publicznego kluczem do finansów publicznych
- Finansowanie potrzeb zbiorowych
- Zasada pomocniczości
- Postulat decentralizacji zadań publicznych

Katalog zadań publicznych

- wykonywanie władczych funkcji państwa (stanowienie prawa, koncesje i zezwolenia, reprezentowanie na zewnątrz),
- zarządzanie finansami państwa,
- zarządzanie majątkiem państwa i innych instytucji publicznych,
- świadczenie usług publicznych (edukacyjne, kulturalne, zdrowotne, opiekuńcze, komunalne),
- utrzymywanie infrastruktury przeznaczonej do powszechnego użytku (urządzenia przeciwpowodziowe),
- wspieranie zadań wykonywanych przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego,
- wypłatę prawem przewidzianych świadczeń pieniężnych (stypendia, renty, emerytury, zasiłki).

Cechy finansów publicznych

- przynajmniej jeden z podmiotów uczestniczących w stosunkach finansowych jest podmiotem publicznoprawnym,
- stosunki finansowe służą realizacji interesu publicznego
- wysoki stopień reglamentacji prawnej
- celem operacji finansowych w ramach finansów publicznych optymalne zaspokojenie potrzeb publicznych,
- poddanie regułom jawności, przejrzystości, planowania, ewidencji, sprawozdawczości i kontroli

Zakres finansów publicznych w gospodarce rynkowej (I)

- organizacja finansowa państwa
- projektowanie. uchwalanie i wykonywanie ustawy budżetowej
- pobieranie dochodów publicznych
- dokonywanie wydatków publicznych
- organizacja i operacje skarbu publicznego

Zakres finansów publicznych w gospodarce rynkowej (II)

- organizacje finansowa i operacje finansowe zdecentralizowanych związków i innych podmiotów
- działalność centralnego banku państwa
- publiczna gospodarka dewizowa
- zarządzanie długiem publicznym
- nadzór państwa nad rynkiem finansowym

Definicja normatywna (art. 3)

Finanse publiczne obejmują procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowywaniem, w szczególności:

- 1) gromadzenie dochodów i przychodów publicznych;
- 2) wydatkowanie środków publicznych;
- 3) finansowanie potrzeb pożyczkowych budżetu państwa;
- 4) zaciąganie zobowiązań angażujących środki publiczne;
- 5) zarządzanie środkami publicznymi;
- 6) zarządzanie długiem publicznym;
- 7) rozliczenia z budżetem Unii Europejskiej.

Funkcje finansów publicznych (I)

- służą kształtowaniu stosunków społecznych
- charakter służebny do zadań władzy publicznej
- podział na funkcje ekonomiczne i funkcje polityczne

Funkcje finansów publicznych

(II)

- Alokacyjna
- **Redystrybucyjna**
- **Stymulacyjna**
- Stabilizacyjna
- **Ewidencyjno-kontrolna**
- Sanacyjna
- Interwencyjna
- Fiskalna

Cechy współczesnych finansów publicznych

- służebna rola finansów publicznych
- problem ustalenia odpowiedniego zakresu finansów publicznych
- problem braku równowagi między dochodami a wydatkami publicznymi

Polityka finansowa

- Warunki prawidłowej polityki finansowej:
 - możliwość osiągnięcia celów,
 - dostosowanie do celów środków realizacji,
 - jasne określenie celów,
 - stabilność,
 - kompetentne kadry i odpowiednie wyposażenie techniczne

Organizacja finansów publicznych

- **Ujęcie przedmiotowe**

- oznacza konieczność odrębnego i wyspecjalizowanego systemu gromadzenia środków publicznych, a także systemu planowania i przeznaczania tych środków na cele publiczne w postaci wydatków publicznych

- **Ujęcie podmiotowe**

- opiera się na konieczności wyróżnienia i określenia odrębnego reżimu prawnego dla podmiotów biernych i czynnych prawa finansowego

Stabilność finansów publicznych

- Dwa podstawowe mierniki:
 - poziom deficytu sektora finansów publicznych,
oraz
 - poziom długu publicznego w stosunku do PKB

Zmiany podejścia regulacyjnego

- pod koniec XX wieku panowała powszechna tendencja deregulacyjna
- w reakcji na zaburzenia kryzysowe odejście od tej tendencji
- Poza nadzorem mikroostrożnościowym wprowadzenie nadzoru makroostrożnościowego

Angażowanie środków publicznych

- Zasady określone przez Komisję Europejską:
 - zasada niedyskryminowania podmiotów,
 - minimalizacja kwoty udzielonego wsparcia i okresu, na jaki zostało ono udzielone,
 - minimalizacja negatywnych skutków dla konkurencji.